

Становище

за дисертационния труд

*Лингвистични и културологични маркери на националната идентичност в езика на млади
бесарабски българи*

докторант Цветелина Цветанова-Цанева

В рецензирания дисертационен труд се изследват особености на националната идентичност на млади българи, живеещи в Молдова и Украйна, които се установяват въз основа на определени лингвокултурологични маркери. Проблемът е актуален и непроучван до този момент, като той е значим не само в лингвистичен, но и в по-широк културен аспект.

Цв. Цветанова-Цанева е изпълнила минималните национални изисквания по чл. 26, ал. 2 и 3 на Закона за развитие на академичния състав на РБ за придобиване на образователната и научна степен *доктор*.

Рецензираният труд се състои от увод, четири глави, заключение, приноси, използвана литература и приложения. В Първа глава се очертава много широка теоретична рамка на изследването, която включва концепции и идеи от областта на социологията, социолингвистиката, лингвокултурологията и етнолингвистиката. Разгледаните концепции имат пряко отношение към формирането на националната идентичност и начините на нейното отражение в езика. Трябва да се подчертае, че Цв. Цветанова-Цанева има задълбочени познания върху дискутираните проблеми. Много задълбочено разглежда понятието идентичност и неговите видове (индивидуална и колективна, регионална и локална, социална, професионална, религиозна, етническа, национална). Представя различни схващания за понятието национална идентичност и за отношението му към понятията национализъм и нация, а също така и за неговата връзка с езика. Докторантката разглежда и въпроса за отношението език – култура, като излага различни концепции, свързани с него. Особено внимание Цв. Цветанова-Цанева отделя на културния компонент в смисловата структура на думите. Този въпрос е важен и поради това, че той обуславя съдържанието на създадената от нея методология за анализ на езиковите и културните маркери на националната идентичност. Докторантката разглежда и понятията езикова картина на света и езикова личност, които са от съществено значение за определяне на националната идентичност от гледна точка на лингвокултурологията. Цв. Цветанова-Цанева поставя и важния въпрос за ролята на езика при формиране на националната идентичност, като представя различни идеи от областта на социологията и социолингвистиката, значителна част от които имат пряко отношение към разработваната от нея тема. Представени са и различни концепции от областта на етнолингвистиката. Особено важни с оглед на темата на труда са посочените етнолингвистични схващания за идентичността, които разглеждат социокултурните влияния върху етническите групи.

Във Втора глава Цв. Цветанова-Цанева посочва особености на многоезичната езикова среда, в при която се формира езиковата личност на младите бесарабски българи. Анализира особеностите на тяхната национална идентичност в ситуация на многоезичие. Представя основните аспекти, в които се извършва изследването: начини на възприемане на концепти с национална специфика, място на родината като ценност в съзнанието на младите българи, значение на националната идентичност в ценностната им система. Представен е модел за изследване на лингвокултурологичните маркери на тяхната национална идентичност.

В Трета глава Цв. Цветанова-Цанева представя подробно създадената от нея методология на изследване и използваните инструменти. Тази методология е сполучлива и осигурява надеждност на направените изводи относно националната идентичност на младите българи. Докторантката използва въпросници, в които включва няколко групи въпроси, на които отговарят информантите, и устни интервюта. Съдържанието на въпросниците е разнообразно и подходящо с оглед на тяхното предназначение. Най-важният им компонент са задачите за тълкуване на концепти от българската концептосфера, като се използва методът на асоциативния експеримент. Въпросниците включват и задача за създаване на текст по темата „Моята родина“. Създаденият от докторантката въпросник осигурява обективна информация за езиковите и културните маркери на национална идентичност на младите българи. Резултатите от попълнените въпросници са обработени със статистически методи (използвана е статистическата програма SPSS 16.0 и други програми), прилага се текстови анализ на създадените текстове. В тази глава докторантката разглежда и влиянието на редица фактори при формиране идентичността на анкетираните младежи.

В Четвърта глава са представени подробно резултатите от изследваните езикови и културни маркери на националната идентичност на младите българи. Докторантката анализира асоциативните значения, които определени концепти пораждат у анкетираните младежи. Концептите, които включва във въпросника, са 18 (сред които мама, дом, балкан, вечер, мъж, приятел, съдба, глава, зима, утро, родина, баща, река и други). Тези концепти са важни за българската езикова картина на света и вероятно това обуславя техния подбор, въпреки че докторантката не посочва експлицитно въз основа на какви критерии е осъществен той. Сполучливо решение е определянето на ядрото на всеки концепт, като се отчита честотата на различните асоциации на анкетираните младежи. Цв. Цветанова-Цанева сравнява тези асоциации със значенията на съответните думи-стимули в многотомния *Речник на българския език* и в лексикално-семантичната мрежа *БулНет*. Може да се препоръча по-прецизно описание на тези значения чрез използване само на един източник. На базата на направеното сравнение Цв. Цветанова-Цанева установява степента на познатост на анализираниите концепти за анкетираните младежи. Тя установява, че асоциативните значения на тези концепти не се разминават с тяхното традиционно съдържание в българската езикова картина на света. Въз основа на това Цв. Цветанова-Цанева достига до важния извод, че по своето светоусещане младите българи в Молдова не се различават от носителите на българския език в пределите на България.

Сполучлив е избраният от докторантката подход за анализиране на познатостта на определени снимки и картини на културно-географски обекти, храни и български държавни символи за анкетираните младежи, въз основа на което също прави изводи за тяхната национална идентичност. Извършен е прецизен статистически анализ на получените наблюдения, като се използват различни статистически програми, което осигурява обективност на изводите. Цв. Цветанова-Цанева изследва и самоидентификацията на анкетираните младежи по отношение на тяхната идентичност, като установява, че за тях най-важни са индивидуалната (80%) и културната (76.9%) идентичност, а националната идентичност е важна за 47.5% от анкетираните. Много полезни са и направените проучвания на други показатели – оценки на анкетираните за други етноси, определянето на значимостта на родината, определяне на положителните качества и недостатъците, които анкетираните свързват с българите; определяне на мястото на България спрямо другите страни. Прилага се подробен анализ и на създадените от анкетираните младежи есета на тема „Моята родина“, от които става ясно, че концептът родина за тях е с особена важност. Въз основа на тези наблюдения докторантката достига до важни изводи. Установява, че младите българи в Молдова и Украйна имат осъзната българска етническа принадлежност, въпреки че живеят в многоезична среда (с. 195). Анализираният есета дават основание за важния извод, че макар Молдова да е родина за анкетираните младежи, националността им е българска (с. 200).

Важните изводи в труда относно националната идентичност на младите българи в Молдова и Украйна и нейните езикови и културни маркери определят неговия теоретичен принос както в лингвистичен, така и в по-широк културен план. Принос представлява и разработената в труда методология за оценка на националната идентичност на младите българи.

Докторантката има достатъчен брой (6) публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът отразява вярно съдържанието на дисертационния труд.

Въз основа на посочените положителни страни на дисертационния труд убедено предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен *доктор* на Цветелина Цветанова-Цанева.

12.01.2022 г.

Изготвил становището:
проф. С. Колковска